

- політехніки, 2019. – С. 6-10.
3. Кухаренко В.М., Бондаренко В.В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія / За ред. В.М. Кухаренка, В.В. Бондаренка – Харків: Вид-во КП «Міська друкарня», 2020. – 409 с.
  4. Федоришин М. Використання відкритих онлайн ресурсів у навчальному процесі дисципліни «Практика перекладу: японська мова» // Інноваційні комп'ютерні технології у вищій школі: Матеріали 10-ї науково-практичної конференції. м. Львів, 21-23 листопада 2018 року/ Відп. за випуск Л.Д. Озірковський – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. – С. 61-64.
  5. Шуневич Б. Дистанційне навчання у закладах вищої освіти України в умовах епідемії коронавірусу // Психологічний і педагогічний дискурс: Наукові записки вчених: збірник матеріалів конференції / за заг. ред. проф. В. П. Сергієнка, В. М. Слабка. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. – С. 257-261.
  6. Шуневич Б. Періоди розвитку дистанційного навчання // Педагогіка і психологія професійної освіти: Науково-методичний журнал. – 2003, № 4. – С. 191-200.
  7. Шуневич Б. Розвиток дистанційного навчання у вищій школі країн Європи та Північної Америки. Дис. ... докт. пед. наук: 13.00.01 / Ін-т вищої освіти АПН України. – К., 2008. – 509 с.
  8. Taylor J. Fifth Generation Distance Education [Електронний ресурс] // The Future of Learning – Learning for the Future: Shaping the Transition: Proceedings of the 20th World Conference on Open and Distance Learning, Duesseldorf, Germany, 5 April 2001. – 1 електронний опт. диск (CD-ROM). – Заголовок з екрана.

УДК 001.4:61=111=124[37.091.33:81.111

*Янко Н.В., Беляєва О.М., Каськова Л.Ф.*

**Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава  
ПРО ДЕЯКІ «СПРАВЖНІ» І «ХИБНІ» ПОМИЛКИ  
В АНГЛІЙСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ**

*У статті розглянуто деякі термінологічні труднощі, що виникають в осіб, які використовують англійську мову у фаховому медичному мовленні (усному й писемному), але не належать до категорії «native speakers». Автори диференціюють справжні помилки – анормативи та «хибні помилки». Закцентовано увагу на тому, що в англійській мові наявний значний відсоток однокореневих суфіксальних прикметників, запозичених з латинської мови й утворених за допомогою різних суфіксів. Автори наголошують, що вибір конкретного суфіксального прикметника залежить від уподобань користувача. Побіжно розглянуто питання утворення форм множини іменників, запозичених із міжнародної (греко-латинської) медичної термінології. Основні шляхи усунення труднощів і мінімізації помилок автори вбачають у постійній і копійчій праці з авторитетними науковими, навчальними, лексикографічними джерелами, максимальному залученні міждисциплінарних знань, з латинської мови та медичної термінології зокрема, опрацюванні автентичних джерел.*

**Ключові слова:** *медична термінологія, англійська мова, native speakers, помилки, латинська мова*

*The article discusses some terminological difficulties that arise in the use of English in professional medical speech (oral and written) by non-native speakers. The*

*authors differentiate between real errors and «false errors». Attention is focused on the fact that in the English language, there is a significant percentage of single-root suffixal adjectives borrowed from Latin and formed with the help of various suffixes. The authors note that the choice of a particular suffixal adjective depends on the preference of the user. The issues of the formation of plural forms of nouns borrowed from international (Greek-Latin) medical terminology are briefly considered. The authors see the main ways of eliminating problems and minimizing errors in constant and painstaking work with authoritative scientific, educational and lexicographic sources, maximum involvement of interdisciplinary knowledge, in particular, from Latin and medical terminology, and the study of authentic sources.*

**Key words:** *medical terminology, English, native speakers, errors, Latin*

*В статье рассмотрены некоторые терминологические трудности, возникающие у лиц, использующих английский язык в профессиональной медицинской речи (устной и письменной), но не относящиеся к категории «native speakers». Авторы дифференцируют настоящие ошибки –анормативы и «ложные ошибки». Акцентируется внимание на том, что в английском языке имеется значительный процент однокоренных суффиксальных прилагательных, заимствованных из латинского языка и образованных с помощью различных суффиксов. Авторы отмечают, что выбор конкретного суффиксального прилагательного зависит от предпочтений пользователя. Бегло рассмотрены вопросы образования форм множественного числа существительных, заимствованных из международной (греко-латинской) медицинской терминологии. Основные пути устранения проблем и минимизации ошибок авторы видят в постоянной и кропотливой работе с авторитетными научными, учебными и лексикографическими источниками, максимальном привлечении междисциплинарных знаний, в частности, из латинского языка и медицинской терминологии, работе с аутентичными источниками.*

**Ключевые слова:** *медицинская терминология, английский язык, native speakers, ошибки, латинский язык*

Проблема виникнення мовних і мовленнєвих помилок за правом може бути віднесена до «вічних» проблем, адже поява помилок — неминуче явище як у процесі вивчення та навчання мови, так і в процесі мовленнєвої діяльності [1; 2]. У зв'язку з цим аналіз, класифікація та формулювання методичних рекомендацій щодо запобігання та мінімізації помилок наразі залишається актуальною.

Особливої актуальності набуває дослідження проблеми мовних і мовленнєвих помилок як тих, що віднесені до анормативів, тобто, справжніх помилок, так і тих, що умовно належать до «хибних помилок», наприклад, за наявності паралельних форм в іноземній або нерідній мові, англійській зокрема користувачі часто сумніваються, який варіант слід обрати як «більш правильний».

Цілком зрозуміло, що ні студенти-іноземці, які навчаються в медичних закладах вищої освіти України, ні викладачі, які забезпечують навчальний процес із цим контингентом здобувачів освіти, не належать до категорії «native speakers», тому й ті, й інші відчують певні труднощі в процесі оперування фаховою лексикою. І якщо студент – це особа, яка навчається, то викладач – особа, яка навчає, тому викладач не лише повинен демонструвати студентам максимально високий рівень володіння англійською мовою фахового спрямування, але й уміти пояснити сутність істинних і хибних помилок.

З проблемою вибору «більш правильної форми» викладачі часто стикаються і під час проведення практичних занять або читання лекцій та виконання методичної роботи, адже для забезпечення навчальних потреб англомовних студентів, кількість яких із кожним роком збільшується, викладачі зобов'язані створювати якісну літературу, укласти методичні вказівки, розробляти тестові завдання. Проілюструємо ці тези прикметниками, утвореним за допомогою суфіксів *-ic* та *-ical*. Тривалий процес термінотворення в англійській мові відбувався під впливом латинської і давньогрецької мов, що призвело до функціонування в термінології паралельних форм однокореневих ад'єктивів. Одні англійські прикметники утворені шляхом усікання від латинського (латинізованого грецького) відіменникового прикметника із суфіксом *-ic*-латинського закінчення (*-us, -a, -um*). Наприклад, *therapeutic* (лат. *therapeutĭcus, a, um* < латиніз. грецьк. *therapia, ae f*), *anatomic* (лат. *anatomĭcus, a, um* < латиніз. грецьк. *anatomia, ae f*), *symmetric* (лат. *symmetrĭcus, a, um* < латиніз. грецьк. *symmetria, ae f*), *topographic* (лат. *topographĭcus, a, um* < штучн. *topographia, ae f*). Однокореневі прикметники «*therapeutical*», «*anatomical*», «*symmetrical*», «*topographical*» утворені від тих же іменників, але вже за допомогою суфікса *-ical*.

Як наслідок, обидві форми прикметників унормовані, на користь що свідчить паралельне вживання цих прикметників у фаховому медичному дискурсі (ілюстративний матеріал взято з мережі «Інтернет»): *topographical disorientation*, *topographical agnosia*, *topographical amnesia* (<https://academic.oup.com/brain/article/122/9/161>), *topographical disorientation* (<https://jnnp.bmj.com/content/74/1/61>), *topographical anatomy* (<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.3109/01>), *topographic descriptions of organs and tissues* (<https://www.google.com/search?q=topographic+anatomy>), *topographic anatomy* (<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S1748681511002877>), «*Topographic Anatomy of the Stomach and Duodenum*» ([https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-88327-9\\_1](https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-642-88327-9_1)), «*Topographic anatomy of the external branch of the superior laryngeal nerve*» (<https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-laryngology-and-otology>). Тому і викладач, і студент може на власний розгляд паралельно використовувати ці прикметники.

Незважаючи на зазначене, маємо констатувати, що на сучасному етапі все ж спостерігається тенденція до спеціалізації суфіксів *-ic* та *-ical*. Зокрема це стосується прикметників *periodical* і *periodic*. Так, прикметник *periodic* уживаний у медичній термінології: перемижна гарячка позначається терміном «*periodic fever syndrome*», різкий періодичний біль або біль який виникає з інтервалами, – «*periodic sharp pain*», тоді як менструальний біль позначають терміном «*period pains*». При цьому для позначення періодичного болю в англомовному фаховому дискурсі перевага надається прикметнику *intermittent*, утвореному від латинського активного дієприкметника теперішнього часу *intermittens, ntis*: *chronic intermittent abdominal pain* (<https://gut.bmj.com/content/54/7/1002>), *intermittent sharp facial pain* ([https://jada.ada.org/article/S0002-8177\(15\)00976-9/pdf](https://jada.ada.org/article/S0002-8177(15)00976-9/pdf)), *intermittent pain* (<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/acr.23711>), *intermittent high-spiking fever* (<https://www.cardiologyplus.org/article>), *intermittent fever* (<https://breathe.ersjournals.com/content/14/2/e48>).

Прикметник *periodical* зафіксований у термінах, пов'язаних із поліграфічною продукцією, друкарською або бібліотечною справою: *periodical publication* – журнал, *monthly periodical* – щомісячне періодичне видання, *periodical*

press – періодичний друк, періодичні друковані видання, abstract periodical – періодичне реферативне видання, International Federation of the Periodical Press (FIPP) – Міжнародна федерація періодичної преси, periodical indexes – індекси періодичних видань. Також проблемою є використання медичних термінів із суфіксом –ical за правильного терміна з суфіксом –ic. Словотворення термінів утворених з додаванням суфікса – ic пов’язане з суфіксами іменників –d (acidic), –et, –ete (aesthetic, diabetic), –esia, –esis (anaesthetic, prosthetic), –os, –osis (fibrotic, necrotic, neurotic, symbiotic), –pathy (idiopathic) та –ics (genetic, paediatric) [7; 8].

Значні утруднення, а відтак і частотні помилки викликають питання утворення в англійській мові форм множини латинських або латинізованих грецьких іменників: річ у тім, що значна кількість таких іменників або повністю асимілювалася в англійській мові або паралельно вживаються форми множини з латинськими й англійськими закінченнями. Наводимо правильні форми однини й множини англійських термінів із зазначенням латинських (латинізованих грецьких) іменників: англ. alveolus (sing.), alveoli (plur.) → лат. alveolus, i m (sing.), alveoli (plur.); англ. analysis (sing.), analyses (plur.) → латиніз. грецьк. analysis, is f (sing.), analyses (plur.); англ. crepitus (sing.), crepitus (plur.) → crepitus, us m (sing.), crepitus (plur.); англ. parulis (sing.), parulides (plur.) → parulis, idis f (sing.), parulides (plur.); англ. basis (sing.), bases (plur.) → латиніз. грецьк. basis, is f (sing.), bases (plur.); англ. ruga (sing.), rugae (plur.) → лат. ruga, ae f (sing.) rugae (plur.); англ. viscus (sing.), viscera (plur.) → лат. viscus, ěris n (sing.), viscera (plur.). Варто зазначити, що цим аспектам традиційно приділяється належна увага як у наукових публікаціях, так і в підручниках і посібниках з англійської мови за фахомим спрямуванням [3; 4; 5; 6; 9; 10; 11; 12].

Одним із аспектів досліджуваної проблеми є використання застарілих термінів. Наприклад, у завданнях із буклетів «Krok 1. Stomatology», які знаходяться у відкритому доступі, трапляються застарілі терміни як-от: «parodontitis» або «parodontosis» [13] замість сучасного «periodontitis» (пародонтит) [12]. Викликають питання кальки з української «fissure hermetisation» («герметизація фісур») і «electroodontodiagnostic» («електроодонтодіагностика») [14] замість прийнятих у професійному англійському середовищі «fissure sealing» та «pulp test» [5]. Запалення ясенного сосочка широко перекладається як «papillitis» або «gingival papillitis», тоді як більш коректним є термін «papillary gingivitis» [13]. Принагідно зазначимо, що якість перекладу завдань бази «Крок 2» [14] значно зросла впродовж останніх років.

Також нашу увагу привернуло некоректне використання англійських термінів на позначення прокладок у терапевтичній стоматології. Зокрема, словосполучення «therapeutic lining», «isolative lining», які застосовують для перекладу термінів «лікувальна прокладка» і «ізолювальна прокладка», слід застосовувати для позначення процесу накладання таких прокладок. Деякі автори перекладають ізолювальну прокладку «insulating gasket», але такий переклад некоректний, оскільки цим терміном позначають гардину або гумовий ущільнювач. В англійській літературі терміни, які використовують для позначення назви прокладки під пломбу, залежать від її товщини. Так, найтонша прокладка має назву «cavity sealer», прокладка середньої товщини – «cavity liner» (вона ж може накладатися з лікувальною метою), прокладка, яка заміщує великий шар дентину, має назву «baseliner», «cavity base», або «insulating base» [6].

Отже, як викладачі, так і студенти, які не належать до «native speakers», постійно стикаються з різноманітними труднощами, пов'язаними з вибором правильного терміна, коректним перекладом термінів англійською мовою, а не утворенням кальок з української (іншої рідної мови – коли йдеться про студентів з країн Африки, Близького Сходу, Ірану, Індії etc.), утворенням множини термінів, запозичених з латинської мови тощо. Основні шляхи усунення труднощів і мінімізації помилок вбачаємо в постійній і копіткій праці з авторитетними науковими, навчальними, лексикографічними джерелами, максимальному залученні міждисциплінарних знань, з латинської мови та медичної термінології зокрема, опрацюванні автентичних джерел.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Беляєва О. М. Типологія мовних помилок і шляхи їх мінімізації у процесі навчання майбутніх лікарів латинської мови та медичної термінології / Мовні дисципліни в контексті розвитку сучасної вищої школи : матеріали всеукр. дистанц. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 13–14 лист. 2014 р., Харків / відп. за вип. Є. І. Світлична, л. А. Торяник. Харків : Тім Пабліш Груп, 2014. С. 23–29.
2. Сологор І.М., Беляєва О.М., Костенко В.Г. Мовні помилки і шляхи їх мінімізації в процесі вивчення розділу «клінічна термінологія» англomовними студентами. *Сучасна медична освіта: методологія, теорія, практика*: матеріали Всеукр. навч.-практ. конф. з міжнарод. уч., м.Полтава, 19 марта 2020 р. Полтава. 2020. С. 204-206.
3. Foreign Language Proficiency Test: «Krok 1. Medicine» : manual / О.М. Bieliaieva, О. V. Hordiienko, Yu.V. Lysanets, et al. ; edited by О.М. Bieliaieva. Kyiv : AUS Medicine Publishing, 2020. 328 p.
4. Foreign Language Proficiency Test: «Krok 1. Stomatology» : manual / О.М. Bieliaieva, Yu.V. Lysanets, V.H. Kostenko et al. ; edited by О.М. Bieliaieva. Kyiv : AUS Medicine Publishing, 2020. 392 p.
5. Badrinatheswar GV. Pedodontics. Practice and management. Jaypee Brothers, 2010. 340 p.
6. Dentistry for the Child and Adolescent, 10<sup>th</sup> edition. / eds. J.A. Dean, D.R. Avery, and R.E. McDonald. Mosby, Inc. St. Louis, 2016. 700 p.
7. Kaunisto M. Nobility in the History of Adjectives Ending in -ic and - ical. *Speaking and Comprehending*: publication of LACUS Forum XXVII. Fullerton: Linguistic Association of Canada and the United States, 2001. P. 35–46.
8. Gries S.A. A corpus-linguistic analysis of English –ic vs -ical adjectives. *ICAM*. 2001. Vol. 25. P. 65-108.
9. Lysanets Yu., Bieliaieva O., Melaschenko M. Medical English for Academic Purposes. Kyiv: AUS Medicine Publishing, 2018. 312 p.
10. Lysanets Yu. V., Bieliaieva O. M. The use of Latin terminology in medical case reports: quantitative, structural, and thematic analysis [Електронний ресурс]. *Journal of Medical Case Reports*. 2018. 12(45). Режим доступу до журн.: <https://doi.org/10.1186/s13256-018-1562-x>
11. Mitchell C. Dental Materials in Operative Dentistry. London: Quintessence Publishing Co. Ltd., 2008. 153 p.
12. Shalu B. Textbook of Periodontics. Jaypee Brothers, 2017. 813 p.
13. Test items for licensing examination «Krok 1 Stomatology». Kyiv, 2018. 24 p.
14. Test items for licensing examination «Krok 2 Stomatology». Kyiv, 2018. 28 p.